

PREDLOG OSNOVE ZA VOĐENJE PREGOVORA

I

ZAKLJUČIVANJE SPORAZUMA

IZMEĐU VLADE CRNE GORE I VLADE REPUBLIKE LETONIJE

O ZAŠTITI TAJNIH PODATAKA

I USTAVNI OSNOV

Ustavni osnov za zaključivanje Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Letonije o zaštiti tajnih podataka je sadržan u odredbama člana 15 stav 1 Ustava Crne Gore, kojim je propisano da Crna Gora, na principima i pravilima međunarodnog prava, sarađuje i razvija prijateljske odnose sa drugim državama, regionalnim i međunarodnim organizacijama, kao i u odredbama člana 100 tač. 1 i 4 Ustava, kojima je, između ostalog, propisano da Vlada vodi unutrašnju i vanjsku politiku i zaključuje međunarodne ugovore.

II OCJENA STANJA ODNOSA SA REPUBLIKOM LETONIJOM

Republika Letonija je 12. juna 2006. godine zvanično priznala Crnu Goru dok su diplomatski odnosi između dvije države uspostavljeni 19. juna 2006. godine.

Danas su bilateralni odnosi Crne Gore i Republike Letonije dobri i prijateljski. Dvije zemlje imaju intenzivnu bilateralnu saradnju koja se ostvaruje kroz mnogobrojne posjete i susrete zvaničnika na najvišem nivou.

III RAZLOZI ZA ZAKLJUČIVANJE SPORAZUMA

Ovaj Sporazum se zaključuje u cilju unapređenja saradnje u oblasti razmjene i zaštite tajnih podataka između dvije države. Zaključivanjem ovog sporazuma Crna Gora jača odnose sa državama članicama NATO i Evropske unije.

Takođe, stvaraju se uslovi i za zaključivanje drugih sporazuma o saradnji u oblasti bezbjednosti i odbrane.

IV OSNOVNA PITANJA O KOJIMA ĆE SE VODITI PREGOVORI

Sporazumom se definiše pojam tajnog podatka, ekvivalenti stepena tajnosti, način i mjere zaštite tajnih podataka razmijenjenih ili nastalih između ugovornih Strana, organi nadležni za implementaciju sporazuma, pristup i prenos tajnih podataka, saradnja između nacionalnih bezbjednosnih organa, realizacija povjerljivih ugovora, postupak realizacije posjeta predstavnika Strana ugovornica koje uključuju pristup tajnim podacima, kao i način postupanja organa odnosno ugovornih Strana u slučaju kršenja odredbi o uzajamnoj zaštiti tajnih podataka.

Sporazumom se predviđa da će svaka Strana snositi svoje troškove u vezi sa primjenom ovog sporazuma.

V PROCJENA POTREBNIH FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA REALIZACIJU SPORAZUMA

Za izvršavanje Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Letonije o zaštiti tajnih podataka nije potrebno obezbjeđivanje finansijskih sredstava iz budžeta.

VI POTREBA USAGLAŠAVANJA PROPISA

Zaključivanje Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Letonije o zaštiti tajnih podataka ne zahtijeva izmjenu važećih ili donošenje novih propisa u Crnoj Gori.

VII PREDLOG SASTAVA DELEGACIJE

Tekst Sporazuma će biti usaglašen diplomatskim putem.

PREDLOG ZAKLJUČAKA

1. Vlada je utvrdila Osnovu za vođenje pregovora i zaključivanje Sporazuma između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Letonije o zaštiti tajnih podataka.
2. Vlada je prihvatila Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Letonije o zaštiti tajnih podataka.
3. Ovlašćuje se mr Predrag Bošković, ministar odbrane, da u ime Vlade potpiše Sporazum između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Letonije o zaštiti tajnih podataka.

**SPORAZUM
IZMEĐU VLADE CRNE GORE I VLADE REPUBLIKE LETONIJE
O ZAŠTITI TAJNIH PODATAKA**

Vlada Crne Gore i Vlada Republike Letonije, u daljem tekstu „Strane”, u cilju zaštite nacionalne bezbjednosti obje Strane, sporazumjele su se o sljedećem:

**ČLAN 1
CILJ**

Cilj ovog Sporazuma je da obezbijedi zaštitu tajnih podataka koji nastaju ili se razmjenjuju između Strana, ili između pravnih ili fizičkih lica koja su pod njihovom nadležnošću. Sporazum utvrđuje bezbjednosne procedure i aranžmane za njihovu zaštitu.

**ČLAN 2
DEFINICIJE**

U cilju primjene ovog Sporazuma:

- a) **„Povreda bezbjednosti”** podrazumijeva radnju ili nečinjenje koja su u suprotnosti sa nacionalnim zakonima i propisima, koja za posljedicu imaju stvarno ili moguće neovlašćeno otkrivanje ili gubitak tajnih podataka.
- b) **„Stepen tajnosti”** je kategorija koja, u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima Strana, ukazuje na značaj tajnih podataka, stepen štetnosti koji može nastati u slučaju neovlašćenog otkrivanja ili gubitka i mjere zaštite podataka koji će Strane primijeniti.
- c) **„Povjerljivi ugovor”** podrazumijeva ugovor između organa ili pravnog lica jedne Strane – **„Naručioca posla”**, i pravnog lica druge Strane – **„Izvršioca”**, gdje se tajni podatak ustupa Izvršiocu ili licima zaposlenim kod Izvršioca, ili tajni podatak nastaje u radu Izvršioca, a postoji potreba da se prestup tim tajnim podacima ostvaruje u prostorijama/objektima Naručioca posla.
- d) **„Tajni podatak”** podrazumijeva sve podatke nezavisno od njihove prirode ili forme koji zahtijevaju zaštitu od neovlašćenog otkrivanja ili gubitka i koji su označeni stepenom tajnosti u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima Strane pošiljaoca. Tajni podaci u ovom Sporazumu će se takođe odnositi na podatke Republike Letonije označene stepenom tajnosti DIENESTA VAJADŽĪBĀM, ukoliko nije naznačeno drugačije.

- e) **„Dozvola za pristup tajnim podacima pravnom licu”** podrazumijeva potvrdu Nacionalnog bezbjednosnog organa da pravno lice kome se izdaje ova dozvola, ispunjava uslove za pristup i rukovanje tajnim podacima u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima.
- f) **„Nacionalni bezbjednosni organ”** podrazumijeva organ Strane odgovoran za implementaciju i nadzor nad sprovođenjem ovog Sporazuma.
- g) **„Potrebno je da zna”** podrazumijeva potrebu fizičkog ili pravnog lica za pristup tajnim podacima u cilju obavljanja službenih dužnosti ili pružanja usluga.
- h) **„Dozvola za pristup tajnim podacima fizičkom licu”** podrazumijeva odluku Nacionalnog bezbjednosnog organa ili drugog nadležnog organa da je lice bezbjednosno provjereno za pristup i rukovanje tajnim podacima, u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima Strane.
- i) **„Vlasnik”** podrazumijeva organ Strane, koji je, u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima, odgovoran za svaku odluku koja se tiče tajnih podataka nastalih i/ili ustupljenih u skladu sa ovim Sporazumom. Izvršioci pod nadležnošću jedne Strane mogu stvarati i/ili ustupati tajne podatke, ali se neće smatrati vlasnikom u smislu ovog Sporazuma.
- j) **„Strana Pošiljalac”** podrazumijeva Stranu ili Izvršioca pod njenom nadležnošću, koji u skladu sa ovim Sporazumom stvara i/ili ustupa tajne podatke Strani primaocu.
- k) **„Strana Primalac”** podrazumijeva Stranu ili Izvršioca pod njenom nadležnošću koja prima tajne podatke od Strane pošiljaoca u skladu sa ovim sporazumom.
- l) **„Treća Strana”** podrazumijeva bilo koju međunarodnu organizaciju ili državu, uključujući i pravna i fizička lica pod njenom nadležnošću, koja nije Strana ovog sporazuma.

ČLAN 3

NACIONALNI BEZBJEDNOSNI ORGANI

1. Nacionalni bezbjednosni organi ovlašćeni od Strana su:

Za Crnu Goru:

Direkcija za zaštitu tajnih podataka

Za Republiku Letoniju:

Satversmes aizsardzības birojs

2. Nacionalni bezbjednosni organi dostaviće jedan drugom detalje zvaničnih kontakata.
3. Strane će obavijestiti jedna drugu u pisanoj formi o svim značajnim izmjenama (uključujući, ali ne ograničavajući se, na promjene kontakt detalja kao i nazive organa) u vezi sa svojim Nacionalnim bezbjednosnim organima.

ČLAN 4 STEPENI TAJNOSTI

Sljedeći stepeni tajnosti će odgovarati jedan drugom i smatraće se ekvivalentnim:

Crna Gora	Republika Letonija	Ekvivalenti na engleskom
STROGO TAJNO	SEVIŠĶI SLEPENI	TOP SECRET
TAJNO	SLEPENI	SECRET
POVJERLJIVO	KONFIDENCIĀLI	CONFIDENTIAL
INTERNO	DIENESTA VAJADZĪBĀM	RESTRICTED

ČLAN 5 PRISTUP TAJNIM PODACIMA

1. Svaka strana izdaje dozvole za pristup tajnim podacima fizičkim licima za svoje državljane i dozvole za pristup tajnim podacima pravnim licima koja su registrovana na njihovoj teritoriji.
2. Dozvola za pristup tajnim podacima fizičkom i/ili dozvola za pristup tajnim podacima pravnom licu nije potrebna za pristup tajnim podacima označenim stepenom tajnosti INTERNO / DIENESTA VAJADZĪBĀM / RESTRICTED. Pristup će biti ograničen na lica koja imaju "potrebu da znaju", koja su ovašćena za pristup ovim podacima i koja su informisana o svojim odgovornostima.
3. Pristup tajnim podacima stepena tajnosti POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL ili višem je ograničen na lica koja posjeduju dozvolu za pristup tajnim podacima fizičkim licima, u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima, koja imaju potrebu da znaju i koja su informisana o svojim odgovorostima.

4. Svaka Strana će koristiti tajne podatke isključivo u svrhu za koju su podaci ustupljeni.

ČLAN 6 BEZBJEDNOSNE MJERE

1. Strane će, u skladu sa ovim Sporazumom, štiti tajne podatke nastale i/ili ustupljene, a u skladu sa njihovim nacionalnim zakonima i propisima, primjenjivaće najmanje isti nivo zaštite ustupljenim ili nastalim tajnim podacima, koji primjenjuju za zaštitu nacionalnih tajnih podataka ekvivalentnog stepena tajnosti.
2. Strana pošiljalac će:
 - a) obezbijediti da se tajni podaci označe odgovarajućim stepenom tajnosti u skladu sa svojim nacionalnim zakonima i propisima;
 - b) obavijestiti Stranu primaoca o svim uslovima ustupanja ili ograničenjima u korišćenju tajnih podataka koji su ustupljeni;
 - c) obavijestiti Stranu primaoca o svim naknadnim promjenama koje se tiču stepena tajnosti ustupljenih tajnih podataka.
3. Strana primalac će:
 - a) evidentirati tajne podatke ustupljene u skladu sa ovim Sporazumom;
 - b) u svakom momentu biti u mogućnosti da utvrdi gdje se nalaze tajni podaci označeni stepenom tajnosti POVJERLJIVO /KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL ili višim;
 - c) obezbijediti da se stepeni tajnosti kojima su označeni tajni podaci ne mogu mijenjati ili ukiniti bez prethodne pisane saglasnosti Strane pošiljaoca;
 - d) obezbijediti da tajni podaci neće biti otkriveni ili ustupljeni Trećoj Strani bez prethodne pisane saglasnosti Strane pošiljaoca.

ČLAN 7 SARADNJA

1. U cilju održavanja uporednih standarda bezbjednosti, Nacionalni bezbjednosni organi će, na zahtjev, informisati jedan drugog o svojim

bezbjednosnim propisima, politikama i praksama za zaštitu tajnih podataka.

2. Na zahtjev Nacionalnog bezbjednosnog organa jedne Strane, Nacionalni bezbjednosni organ druge Strane će izdati pisanu potvrdu da je izdata važeća dozvola za pristup tajnim podacima fizičkom ili pravnom licu.
3. Ukoliko državljaninu jedne Strane nije izdata dozvola za pristup tajnim podacima fizičkom licu, Nacionalni bezbjednosni organ druge Strane može uputiti zahtjev da se izda dozvola za pristup tajnim podacima fizičkom licu Nacionalnom bezbjednosnom organu Strane čiji je lice državljanin.
4. Nacionalni bezbjednosni organi će, na zahtjev, pomagati jedan drugom u sprovođenju bezbjednosnih provjera za izdavanje dozvola za pristup tajnim podacima pravnim i fizičkim licima, u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima.
5. Nacionalni bezbjednosni organi će, bez odlaganja, obavijestiti jedan drugog u pisanoj formi o svim promjenama u vezi sa dozvolama za pristup tajnim podacima fizičkim i pravnim licima za koje su podaci već dostavljeni.
6. Saradnja u skladu sa ovim Sporazumom odvijat će se na engleskom jeziku.

ČLAN 8

POVJERLJIVI UGOVORI

1. Ukoliko Naručilac jedne Strane predloži zaključivanje ugovora sa Izvršiocom druge Strane, Naručilac će preko svog Nacionalnog bezbjednosnog organa pribaviti pisanu potvrdu Nacionalnog bezbjednosnog organa druge Strane da Izvršilac posjeduje dozvolu za pristup tajnim podacima pravnom licu odgovarajućeg stepena tajnosti.
2. Ukoliko Izvršilac ne posjeduje dozvolu za pristup tajnim podacima pravnom licu, Nacionalni bezbjednosni organ Strane Naručioca može poslati zahtjev za izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima pravnom licu, Nacionalnom bezbjednosnom organu Izvršioca.
3. Zahtjev za potvrđivanje ili izdavanje dozvole za pristup tajnim podacima pravnom licu će sadržati:
 - a) stepen tajnosti podataka za koje se očekuje da će biti ustupljeni ili koji će nastati u radu potencijalnog Izvršioca, informacije o pravu Izvršioca da čuva tajne podatke u svojim prostorijama i da rukuje tajnim podacima putem informacionih sistema;

- b) pun naziv i adresu Izvršioca, kao i ime i prezime i kontakt lica zaduženog za bezbjednost kod tog Izvršioca;
- c) detalje Povjerljivog ugovora.

4. Izvršilac će biti obavezan:

- a) da ima odgovarajuću dozvolu za pristup tajnim podacima pravnom licu;
- b) da zaposlena lica kod Izvršioca za koje će se zahtijevati pristup tajnim podacima stepena tajnosti POVJERLJIVO / KONFIDENCIJALI / CONFIDENTIAL ili višeg posjeduju odgovarajuću dozvolu za pristup tajnim podacima fizičkim licima;
- c) da obezbijedi da zaposlena lica kod Izvršioca kojima će biti omogućen pristup tajnim podacima, budu informisana o svojim obavezama da čuvaju tajne podatke u skladu sa uslovima definisanim ovim Sporazumom i u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima;
- d) da uspostavi i pridržava se procedura za zaštitu tajnih podataka u okviru svojih objekata, u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima;
- e) da, bez odlaganja, obavijesti Nacionalni bezbjednosni organ svoje države o svim povredama bezbjednosti koje se odnose na tajne podatke.

5. U cilju obezbjeđivanja odgovarajućeg bezbjednosnog nadzora i kontrole, Povjerljivi ugovor će sadržati Uputstvo o mjerama zaštite tajnih podataka. Kopija ovog Uputstva će biti proslijeđena Nacionalnim bezbjednosnim organima Strana.

6. Uputstvo o mjerama zaštite Povjerljivog ugovora obavezno sadrži:

- a) pozivanje na ovaj sporazum, definiciju izraza "tajni podatak" i tabelu ekvivalenata stepena tajnosti Strana u skladu sa odredbama člana 4 ovog sporazuma;
- b) izjavu da će se tajni podaci koji su nastali i/ili su ustupljeni u okviru Povjerljivog ugovora štiti u skladu sa odgovarajućim nacionalnim zakonima i propisima;
- c) izjavu da će Izvršilac ustupati tajne podatke isključivo licima koja imaju "potrebu da znaju", a da će tajne podatke označene stepenom tajnosti POVJERLJIVO / KONFIDENCIJALI / CONFIDENTIAL ili višim, ustupati licima koja posjeduju dozvolu za pristup tajnim podacima fizičkim licima odgovarajućeg stepena tajnosti u skladu sa odredbama člana 5 ovog

Sporazuma i kojima je to potrebno radi obavljanja zvaničnih poslova ili pružanja usluga u vezi sa Povjerljivim ugovorom;

- d) izjavu da Izvršilac neće ustupiti ili dozvoliti ustupanje tajnih podataka Trećoj strani ili bilo kojoj strani koja nije dio povjerljivog ugovora bez prethodne pisane saglasnosti vlasnika;
- e) izjavu da će se tajni podaci ustupljeni na osnovu Povjerljivog ugovora koristiti isključivo u svrhu za koju su ustupljeni, ili na način koji, u pisanoj formi, odredi vlasnik ustupljenog tajnog podatka;
- f) proceduru za razmjenu informacija o promjenama u stepena tajnosti, tajnih podataka nastalih i/ili ustupljenih u skladu sa ovim Sporazumom;
- g) procedure i način prevoza i/ili prenosa tajnih podataka;
- h) procedure odobravanja posjeta u vezi sa Povjerljivim ugovorom koje će biti u skladu sa članom 11 ovog Sporazuma;
- i) kontakt detalje Nacionalnih bezbjednosnih organa odgovornih za kontrolu zaštite tajnih podataka u vezi sa Povjerljivim ugovorom; i
- j) obavezu Izvršioca da bez odlaganja obavijesti Nacionalni bezbjednosni organ svoje države o bilo kojoj stvarnoj ili mogućoj povredi bezbjednosti u vezi sa Povjerljivim ugovorom.

ČLAN 9 PRENOS TAJNIH PODATAKA

1. Tajni podaci će se prenositi u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima Strane pošiljaoca ili na drugi način usaglašen između Nacionalnih bezbjednosnih organa.
2. Tajni podaci označeni stepenom tajnosti STROGO TAJNO / SEVIŠKI SLEPENI / TOP SECRET prenosice se isključivo kurirom ili diplomatskom poštom.
3. Tajni podaci označeni stepenom tajnosti POVJERLJIVO / KONFIDENCIJALI / CONFIDENTIAL i TAJNO / SLEPENI / SECRET prenosice se kurirom ili diplomatskom poštom. Nacionalni bezbjednosni organi mogu dogovoriti alternativne načine prenosa u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima; u tim slučajevima:
 - a) lice koje vrši prenos tajnih podataka mora biti ovlašćeno za pristup tajnim podacima odgovarajućeg stepena tajnosti;

- b) Strana pošiljalac mora sačuvati listu tajnih podataka koji se prenose; kopija liste biće predata Strani primaocu koja će je proslijediti svom Nacionalnom bezbjednosnom organu;
 - c) tajni podaci moraju biti pripremljeni za slanje u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima Strane pošiljaoca;
 - d) tajni podaci se moraju dostaviti uz potvrdu o prijemu;
 - e) Nacionalni bezbjednosni organ Strane pošiljaoca ili Strane primaoca, izdaje kuriru kurirski sertifikat.
4. Velike količine tajnih podataka označenih stepenom tajnosti POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL ili višim prenosiće se u skladu sa planom transporta potvrđenim od strane Nacionalnih bezbjednosnih organa obje Strane. Gdje je primjenljivo, plan transporta će sadržati sljedeće informacije:
- a) opis Povjerljivog ugovora;
 - b) zemlje uključene u povjerljivi ugovor;
 - c) opis pošiljke (uključujući stepen tajnosti);
 - d) identifikaciju predstavnika uključenih vlada i kompanija (uključujući i lica zadužena za bezbjednost u pravnim licima);
 - e) mjesta isporuke, mjesta prenosa, i/ili mjesta obrade;
 - f) identifikaciju privrednih subjekata koji će biti uključeni u prenos pošiljke;
 - g) kretanje pošiljke;
 - h) detalje o službenicima za bezbjednost luka i službenicima carine;
 - i) detalje o kuririma;
 - j) detalje o licima koja su pratnja.
5. Tajni podaci označeni stepenom tajnosti INTERNO / DIENESTA VAJADZĪBĀM / RESTRICTED mogu se prenositi preporučenom poštom ili drugim načinima dostave, u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima.
6. Strane mogu prenositi tajne podatke kriptografskim sredstvima u skladu sa bezbjednosnim procedurama odobrenim od strane Nacionalnih bezbjednosnih organa.

ČLAN 10
KOPIRANJE, PREVOD I UNIŠTAVANJE
TAJNIH PODATAKA

1. Kopije i prevodi tajnih podataka biće označeni istom oznakom stepena tajnosti i štitiće se na isti način kao i original tajnog podatka.
2. Prevodi ili kopije biće ograničeni na minimum koji je potreban u službene svrhe.
3. Prevode ili kopije tajnih podataka označenih stepenom tajnosti POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL ili višim mogu vršiti samo lica koja posjeduju dozvolu za pristup tajnim podacima fizičkim licima stepena tajnosti ekvivalentnog stepenu tajnosti podatka koji se prevodi ili kopira.
4. Prevodi dokumenata će imati napomenu, koja će ukazivati da sadrže tajne podatke Strane pošiljaoca.
5. Tajni podaci označeni stepenom tajnosti STROGO TAJNO / SEVIŠKI SLEPENI / TOP SECRET se neće prevoditi ili kopirati bez prethodne pisane saglasnosti vlasnika.
6. Tajni podaci ustupljeni u skladu sa ovim Sporazumom, ukoliko prestane potreba za njima ili nije drugačije propisano, uništiće se u skladu sa nacionalnim zakonima i propisima Strane primaoca, na način da se onemogući njihovo obnavljanje, u cjelini ili djelimično.
7. Strana primalac će, bez odlaganja, u pisanoj formi obavijestiti Nacionalni bezbjednosni organ Strane pošiljaoca o uništavanju tajnih podataka označenih stepenom tajnosti STROGO TAJNO / SEVIŠKI SLEPENI / TOP SECRET.
8. Ukoliko krizna situacija onemogući zaštitu tajnih podataka razmijenjenih u skladu sa ovim Sporazumom, tajni podaci će se uništiti bez odlaganja. Strana primalac će, u pisanoj formi, bez odlaganja obavijestiti Nacionalni bezbjednosni organ Strane pošiljaoca o uništavanju ovih tajnih podataka.

ČLAN 11
POSJETE

1. Posjete koje zahtjevaju pristup tajnim podacima označenim stepenom tajnosti POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL ili višim kao i prostorijama u kojima se takvim podacima rukuje, podliježu prethodnoj pisanoj saglasnosti Nacionalnog bezbjednosnog organa Strane koja se posjećuje, ukoliko drugačije nije dogovoreno između Nacionalnih bezbjednosnih organa.

2. Posjetilac će podnijeti zahtjev za posjetu najmanje dvadeset dana prije predloženog datuma posjete Nacionalnom bezbjednosnom organu svoje države koji će zahtjev proslijediti Nacionalnom bezbjednosnom organu druge Strane.
3. U hitnim slučajevima, zahtjev za posjetu može biti podnjet u kraćem roku, na osnovu prethodne koordinacije između Nacionalnih bezbjednosnih organa.
4. Zahtjev za posjetu će sadržati sljedeće informacije:
 - a) ime i prezime posjetioca, datum i mjesto rođenja, nacionalnost i broj pasoša/lične karte;
 - b) zvaničnu funkciju posjetioca i naziv institucije koju predstavlja;
 - c) potvrdu da posjeduje dozvolu za pristup tajnim podacima fizičkom licu i njeno važenje;
 - d) datum i trajanje posjete. U slučaju posjeta koje će se ponavljati, biće naznačen ukupan period posjeta;
 - e) svrhu posjete i očekivani stepen tajnosti podataka o kojima će razgovarati ili kojima će se pristupati;
 - f) naziv, adresu, broj telefona / faksa, e-mail adresu i kontakt osobu za objekat koji će se posjetiti;
 - g) datum zavođenja i potpisa predstavnika Nacionalnog bezbjednosnog organa posjetioca.

ČLAN 12 POVREDA BEZBJEDNOSTI

1. Nacionalni bezbjednosni organi će bez odlaganja obavijestiti jedan drugog u pisanoj formi o svakoj stvarnoj ili mogućoj povredi bezbjednosti koja uključuje tajne podatke druge Strane.
2. Nadležni organi Strane primaoca će bez odlaganja ispitati svaku stvarnu ili moguću povredu bezbjednosti tajnih podataka. Nadležni organi Strane pošiljaoca će, na zahtjev, podržati istragu.
3. U skladu sa nacionalnim zakonima i propisima, odgovarajuće pravne radnje će biti preduzete od strane nadležnih organa i sudova Strane koja je nadležna za istragu stvarne ili moguće povrede bezbjednosti tajnog podatka.

4. Nacionalni bezbjednosni organ Strane primaoca će preduzeti odgovarajuće mjere u skladu sa svojim nacionalnim zakonima i propisima kako bi ograničio posledice i ponavljanje povrede bezbjednosti tajnih podataka.
5. Nacionalni bezbjednosni organ druge Strane će biti informisan o rezultatima istrage i mjerama, ukoliko su preduzete.

ČLAN 13 ZAVRŠNE ODREDBE

1. Ovaj sporazum neće uticati na postojeće Sporazume, Memorandume o razumjevanju i Aranžmane između Strana ili nadležnih organa o zaštiti tajnih podataka, ukoliko nisu u suprotnosti sa odredbama ovog Sporazuma.
2. Ovaj sporazum se zaključuje na neodređeno vrijeme i stupa na snagu danom prijema posljednjeg pisanog obavještenja, putem diplomatskih kanala, kojim Strane obavještavaju jedna drugu da su ispunjene unutrašnje pravne procedure za njegovo stupanje na snagu.
3. Ovaj sporazum može biti izmijenjen uzajamnom saglasnošću Strana u pisanoj formi. Takve izmjene će stupiti na snagu u skladu sa stavom 2 ovog člana.
4. Svaka Strana može otkazati ovaj sporazum pisanim obavještenjem drugoj Strani. U tom slučaju, otkaz Sporazuma će stupiti na snagu šest mjeseci nakon prijema obavještenja druge Strane.
5. Bez obzira na otkaz ovog Sporazuma, svi tajni podaci nastali i/ili razmijenjeni u skladu sa ovim Sporazumom nastaviće da se štite u skladu sa ovim Sporazumom sve do ukidanja oznake stepena tajnosti.
6. Svi sporovi koji nastanu u vezi sa primjenom ili tumačenjem ovog Sporazuma, rješavaće se pregovorima i konsultacijama između Strana.
7. Svaka Strana će snositi troškove izvršavanja svojih obaveza predviđenih ovim sporazumom.

Ovlašćeni predstavnici Strana potvrđuju da su potpisali ovaj sporazum.

Sačinjeno u dana u dva originala, svaki na crnogorskom, letonskom i engleskom jeziku, pri čemu su svi tekstovi jednako vjerodostojni. U slučaju različitih tumačenja ovog Sporazuma mjerodavan je tekst na engleskom jeziku.

Za Vladu Crne Gore

Za Vladu Republike Letonije

**AGREEMENT
BETWEEN
THE GOVERNMENT OF MONTENEGRO
AND
THE GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF LATVIA
CONCERNING THE PROTECTION OF
CLASSIFIED INFORMATION**

The Government of Montenegro and the Government of the Republic of Latvia hereinafter referred to as "the Parties", in the interests of national security of both Parties, have agreed as follows.

**ARTICLE 1
PURPOSE**

The purpose of this Agreement is to ensure the protection of Classified Information generated or provided by the Parties or by legal entities or individuals under their jurisdiction. The Agreement sets out the security procedures and arrangements for such protection.

**ARTICLE 2
DEFINITIONS**

For the purpose of this Agreement:

- a) **"Breach of security"** means an act or an omission contrary to national laws and regulations which results in actual or possible unauthorised disclosure or loss of Classified Information.
- b) **"Classification Level"** means a category, according to the national laws and regulations of the Parties, which indicates the sensitivity of Classified Information, the degree of damage that might arise in the event of its unauthorised disclosure or loss, and the level of protection to be applied to it by the Parties.
- c) **"Classified Contract"** means a contract between a government institution or a legal entity from one Party – **"Contracting Authority"**, and a legal entity from other Party – **"Contractor"**, where Classified Information is provided to the Contractor or generated by the Contractor or provided to members of the Contractor's staff requiring access to Classified Information in facilities of the Contracting Authority.
- d) **"Classified Information"** means any information, regardless of its nature, or material that requires protection against unauthorised disclosure or loss, and to which a classification has been applied under national laws and regulations of the Providing Party. A reference to Classified Information in this Agreement shall also include Latvian information at the level DIENESTA VAJADZĪBĀM, unless otherwise specified.
- e) **"Facility Security Clearance"** means the determination by the National Security Authority that a legal entity under its jurisdiction fulfils the conditions to access and handle Classified Information in accordance with national laws and regulations.

- f) **"National Security Authority"** means the government institution in a Party responsible for the implementation and supervision of this Agreement.
- g) **"Need to know"** means the requirement for an individual or a legal entity to access Classified Information to perform official tasks or services.
- h) **"Personnel Security Clearance"** means the determination by the National Security Authority or other competent authority that an individual has been security cleared to access and handle Classified Information, in accordance with the national laws and regulations of the respective Party.
- i) **"Originator"** means the government institution in a Party, which, in accordance with its national laws and regulations, is responsible for any decisions affecting Classified Information generated and / or provided under this Agreement. Contractors under the jurisdiction of a Party may generate and / or provide Classified Information, but they are not considered the Originator for the purposes of this Agreement.
- j) **"Providing Party"** means the Party or a Contractor under its jurisdiction, which under this Agreement generates and / or provides Classified Information to the Receiving Party.
- k) **"Receiving Party"** means the Party or a Contractor under its jurisdiction, which receives Classified Information from the Providing Party under this Agreement.
- l) **"Third Party"** means any international organisation or state, including legal entities or individuals under its jurisdiction, which is not a Party to this Agreement.

ARTICLE 3 NATIONAL SECURITY AUTHORITIES

1. The National Security Authorities designated by the Parties are:

For Montenegro:

Direkcija za zaštitu tajnih podataka

For the Republic of Latvia:

Satversmes aizsardzības birojs

2. The National Security Authorities shall provide each other with official contact details.
3. The Parties shall notify each other in writing of any significant changes (including but not limited to changes in contact details and titles of the institutions) to their respective National Security Authorities.

ARTICLE 4 CLASSIFICATION LEVELS

The Classification Levels shall correspond to one another as follows and shall be considered as equivalent:

Montenegro	Republic of Latvia	Equivalent in English
STROGO TAJNO	SEVIŠĶI SLEPENI	TOP SECRET
TAJNO	SLEPENI	SECRET
POVJERLJIVO	KONFIDENCIĀLI	CONFIDENTIAL
INTERNO	DIENESTA VAJADZĪBĀM	RESTRICTED

ARTICLE 5 ACCESS TO CLASSIFIED INFORMATION

1. Each Party shall issue Personnel Security Clearances for its own nationals and Facility Security Clearances for legal entities under its jurisdiction.
2. A Personnel Security Clearance and / or Facility Security Clearance is not required for access to Classified Information at the level INTERNO / DIENESTA VAJADZĪBĀM / RESTRICTED. Access shall be limited to individuals who have a Need-to-know, are authorised to access this information and are briefed on their responsibilities.
3. Access to Classified Information at the level POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL or above is limited to individuals who hold a Personnel Security Clearance in accordance with national laws and regulations, have a Need-to-know and are briefed on their responsibilities.
4. Each Party shall use Classified Information solely for the purpose it has been provided for.

ARTICLE 6 SECURITY MEASURES

1. The Parties shall protect Classified Information generated and / or provided under this Agreement according to their national laws and regulations, affording at least the same level of protection to Classified Information as afforded to its national Classified Information of an equivalent Classification Level.
2. The Providing Party shall:
 - a) ensure that Classified Information is afforded appropriate Classification Level in accordance with its national laws and regulations;
 - b) inform the Receiving Party of any conditions of release or limitations on the use of the Classified Information provided;
 - c) inform the Receiving Party of any subsequent change in the Classification Level of the

Classified Information provided.

3. The Receiving Party shall:
 - a) register Classified Information provided under this Agreement;
 - b) be able to, at all times, establish the location of Classified Information at the level POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL or above;
 - c) ensure that the Classification Levels assigned to Classified Information are not altered or revoked without the prior written consent of the Providing Party;
 - d) ensure that Classified Information is not disclosed or provided to a Third Party without the prior written consent of the Providing Party.

ARTICLE 7 COOPERATION

1. In order to maintain comparable standards of security, the National Security Authorities shall, on request, inform each other about their security regulations, policies and practices for protecting Classified Information.
2. On request of the National Security Authority of one Party, the National Security Authority of the other Party shall issue a written confirmation that a valid Personnel Security Clearance or Facility Security Clearance has been issued.
3. If a national of one Party has not been granted a Personnel Security Clearance, the National Security Authority of the other Party can send a request to issue a Personnel Security Clearance to the National Security Authority of the Party he or she is a national of.
4. The National Security Authorities shall assist each other on request in carrying out the vetting for Facility Security Clearance and Personnel Security Clearance in accordance with national laws and regulations.
5. The National Security Authorities shall immediately notify each other in writing about changes in Personnel Security Clearances and Facility Security Clearances for which a confirmation has been provided.
6. The cooperation under this Agreement shall be effected in English.

ARTICLE 8 CLASSIFIED CONTRACTS

1. If a Contracting Authority under the jurisdiction of a Party proposes to conclude a Classified Contract with a Contractor under the jurisdiction of the other Party, it shall, through its National Security Authority, obtain a written confirmation from the National Security Authority of the other Party that the Contractor has been granted a Facility Security Clearance to the appropriate Classification Level.

2. If the Contractor has not been granted a Facility Security Clearance, the National Security Authority of the Party of the Contracting Authority can send a request to issue a Facility Security Clearance to the National Security Authority of the Contractor.
3. The request for the confirmation or issuance of Facility Security Clearance shall contain:
 - a) Classification Level of the Classified Information expected to be provided to or generated by the prospective Contractor, information on the rights of the Contractor to store Classified Information at its facilities and handle Classified Information in Classified Information Systems;
 - b) full name of the Contractor, its postal address, first name, last name and contact information of its Facility Security Officer;
 - c) details of the Classified Contract.
4. The Contractor shall be obliged to comply with the following:
 - a) hold an appropriate Facility Security Clearance;
 - b) ensure that members of the Contractor's staff requiring access to Classified Information at the level POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL or above hold appropriate Personnel Security Clearances;
 - c) ensure that members of the Contractor's staff who have been granted access to Classified Information are informed of their responsibilities to protect Classified Information in accordance with the conditions defined in this Agreement and with national laws and regulations;
 - d) establish and adhere to procedures for protection of Classified information within its facilities in accordance with the national laws and regulations;
 - e) notify immediately its National Security Authority of any Breach of Security relating to the Classified Contract.
5. To allow adequate security oversight and control, a Classified Contract shall contain security clauses. A copy of the security clauses shall be forwarded to the National Security Authorities of Parties.
6. The security clauses of Classified Contracts shall include at least the following:
 - a) a reference to this Agreement, the definition of the term "Classified Information", and the table of the equivalent Classification Levels of the Parties in accordance with the provisions of Article 4 of this Agreement;
 - b) a statement that Classified Information generated and / or provided in the framework of the Classified Contract shall be protected in accordance with the applicable national laws and regulations;
 - c) a statement that the Contractor shall disclose the Classified Information only to individuals who have a Need to know, and, in case of Classified Information at the

level POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL or above, hold a Personnel Security Clearance at the appropriate Classification Level in accordance with the provisions specified in Article 5 of this Agreement, and have been assigned to perform official tasks or services in relation to the Classified Contract;

- d) a statement that the Contractor shall not disclose, or permit the disclosure of Classified Information to a Third Party or any other party that is not part of the Classified Contract without the prior written consent of the Originator;
- e) a statement that Classified Information provided under the Classified Contract is to be used solely for the purpose for which it has been provided, or as further expressly authorised by the Originator in writing;
- f) a procedure for communicating changes in the Classification Level of Classified Information generated and / or provided under this Agreement;
- g) the channels and procedures to be used for the transport and / or transmission of Classified Information;
- h) the procedures for the approval of visits associated with Classified Contract, which shall be in accordance with Article 11 of this Agreement;
- i) the contact details of the National Security Authorities responsible to oversee the protection of Classified Information related to the Classified Contract; and
- j) the obligation of the Contractor to promptly notify its National Security Authority of any actual or suspected Breach of Security related to the Classified Contract.

ARTICLE 9

TRANSMISSION OF CLASSIFIED INFORMATION

1. Classified Information shall be transmitted in accordance with national laws and regulations of the Providing Party or as otherwise agreed between the National Security Authorities.
2. Classified Information at the level STROGO TAJNO / SEVIŠĶI SLEPENI / TOP SECRET shall be transmitted only by a courier or diplomatic pouch.
3. Classified Information at the levels POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL and TAJNO / SLEPENI / SECRET shall be transmitted by a courier or diplomatic pouch. The National Security Authorities may agree on alternative channels of transmission in accordance with national laws and regulations; in such cases:
 - a) the person performing transmission of Classified Information must be authorized to have access to Classified Information of the corresponding Classification Level;
 - b) a list of the items of Classified Information transmitted must be retained by the Providing Party; a copy of this list shall be handed over to the Receiving Party for forwarding to its National Security Authority;
 - c) Classified Information must be packed in accordance with the national laws and regulations of the Providing Party;

- d) Classified Information must be delivered against receipt;
 - e) the courier shall be issued a courier certificate by the National Security Authority of the Providing Party or Receiving Party.
4. Large volumes of Classified Information at the level POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL or above shall be transmitted in accordance with a transportation plan confirmed by the National Security Authorities of both Parties. Where applicable, the transportation plan shall contain the following information:
- a) description of the Classified Contract;
 - b) countries participating in the Classified Contract;
 - c) description of consignment (including Classification Level);
 - d) identification of participating government and company representatives (including Facility Security Officers);
 - e) delivery points, transfer points, and / or processing points;
 - f) identification of commercial entities to be involved in each movement;
 - g) routing of consignment;
 - h) details on port security and customs officials;
 - i) details on couriers;
 - j) details on escorting personnel.
5. Classified Information at the level INTERNO / DIENESTA VAJADZĪBĀM / RESTRICTED may be transmitted by registered mail or other delivery services in accordance with national laws and regulations.
6. The Parties may transmit Classified Information protected by cryptographic means in accordance with security procedures approved by the National Security Authorities.

ARTICLE 10
REPRODUCTION, TRANSLATION AND DESTRUCTION OF CLASSIFIED
INFORMATION

- 1. Reproductions and translations of Classified Information shall bear original classification markings and shall be protected in the same way as the original Classified Information.
- 2. Translations or reproductions shall be limited to the minimum required for an official purpose.
- 3. Translations or reproductions of Classified Information at the level POVJERLJIVO / KONFIDENCIĀLI / CONFIDENTIAL or above shall be made only by individuals who

hold a Personnel Security Clearance to the equivalent Classification Level of the Classified Information being translated or reproduced.

4. Translations shall contain a suitable annotation in the language in which they have been translated, indicating that they contain Classified Information of the Providing Party.
5. Classified Information at the level STROGO TAJNO / SEVIŠKI SLEPENI / TOP SECRET shall not be translated or reproduced without the prior written consent of the Originator.
6. Classified Information provided under this Agreement, when no longer required and if not otherwise prescribed, shall be destroyed in accordance with national laws and regulations of the Receiving Party in a manner that prevents its reconstruction, in whole or in part.
7. The Receiving Party shall notify immediately in writing the National Security Authority of the Providing Party about the destruction of this Classified Information at the level STROGO TAJNO / SEVIŠKI SLEPENI / TOP SECRET.
8. If a crisis situation makes it impossible to protect Classified Information provided under this Agreement, the Classified Information shall be destroyed immediately. The Receiving Party shall notify immediately in writing the National Security Authority of the Providing Party about the destruction of this Classified Information.

ARTICLE 11 VISITS

1. Visits requiring access to Classified Information at the level POVJERLJIVO / KONFIDENCIALI / CONFIDENTIAL or above and to facilities in which such information is being handled are subject to the prior written consent of the National Security Authority of the Party to be visited, unless otherwise agreed between the National Security Authorities.
2. The visitor shall submit the request for visit at least twenty days in advance of the proposed date of the visit to his National Security Authority, which shall forward it to the National Security Authority of the other Party.
3. In urgent cases, the request for visit may be submitted at a shorter notice, subject to prior coordination between the National Security Authorities.
4. The request for visit shall contain the following information:
 - a) first name and last name of the visitor, date and place of birth, nationality and passport / ID card number;
 - b) official title of the visitor and name of the organisation the visitor represents;
 - c) confirmation of the visitor's Personnel Security Clearance and its validity;
 - d) date and duration of the visit. In the case of recurring visits the total period covered by the visits shall be stated;

- e) purpose of the visit and the anticipated Classification Level of Classified Information to be discussed or accessed;
- f) name, address, phone / fax number, e-mail address and point of contact of the facility to be visited;
- g) dated and stamped signature of a representative of the visitor's National Security Authority.

ARTICLE 12 BREACH OF SECURITY

1. The National Security Authorities shall immediately inform each other in writing of any actual or suspected Breach of Security involving Classified Information of the other Party.
2. The competent authorities of the Receiving Party shall immediately investigate any actual or suspected Breach of Security. The competent authorities of the Providing Party shall, if requested, support the investigations.
3. According to national laws and regulations, pertinent legal action shall be taken by the competent authorities and courts of the Party having jurisdiction over the investigation of the actual or suspected Breach of Security.
4. The National Security Authority of the Receiving Party shall take appropriate measures according to its national laws and regulations to limit the consequences of the Breach of Security and to prevent a recurrence.
5. The National Security Authority of the other Party shall be informed of the outcome of the investigation and of measures, if any, taken.

ARTICLE 13 FINAL PROVISIONS

1. Any existing Agreements, Memoranda of Understanding and Arrangements between the Parties or the competent authorities on the protection of Classified Information shall be unaffected by this Agreement in so far as they do not conflict with its provisions.
2. This Agreement is concluded for an indefinite period of time and shall enter into force on the date of receipt of the last written notification through diplomatic channels by which Parties inform that the internal legal procedures have been fulfilled.
3. This Agreement may be amended by mutual written consent by Parties. Such amendments shall enter into force in accordance with paragraph 2 of this Article.
4. Each Party may terminate this Agreement by giving written notice to other Party. In such case the Agreement shall expire six months after the receipt of such notice by other Party.
5. Regardless of the termination of this Agreement, all Classified Information generate and / or provided under this Agreement shall be protected in accordance with this Agreement for as long as it remains classified.

6. Any dispute regarding the application or interpretation of this Agreement shall be resolved by negotiations and consultations between the Parties.
7. Each Party shall bear its own costs incurred in the course of implementing its obligations under this Agreement.

In witness whereof, the duly authorised representatives of the Parties have signed this Agreement.

Done at (place) (date) in two originals, in the Montenegrin, Latvian and English languages, all texts being equally authentic. In case of divergence of interpretation, of this Agreement the English text shall prevail.

**For the Government of
Montenegro**

**For the Government of the Republic of
Latvia**
